

CÎTEVA DIN SCRIERILE LUI SKOVORODA AFLATE ÎN MANUSCRIS ÎN BIBLIOTECILE DIN ROMÂNIA

MAGDALENA LÁSZLÓ

În «Romanoslavica», II, 1958, a apărut substanțialul articol al lui Tr. Ionescu-Nișcov intitulat *Grigore Skovoroda și scrierile filozofice ale lui Alexandru Hașdeu*. Articolul sintetizează informațiile existente pînă la acea dată despre activitatea lui Alexandru Hașdeu, ca exeget și popularizator al operei cunoscutului filozof ucrainean din secolul al XVIII-lea¹.

Materialele apărute în ultimii ani relevă însă posibilitatea și utilitatea unor cercetări noi, de arhivă, în această problemă. Astfel, încă din 1956, prof. P. M. Popov, membru corespondent al Academiei de Științe a R. S. S. Ucrainene, a publicat rezultatele cercetărilor sale asupra unui manuscris al lui Skovoroda provenit dintr-o donație a lui B. P. Hașdeu și păstrat la Biblioteca centrală a Universității din Iași². Manuscrisul, semnalat încă de Iațimirski³, este, după constatările lui P. M. Popov, o copie timpurie după prima redacție a tratatului lui Skovoroda: *Наркис. Разглагол о том: узнай себе* (Narcis. Dialog pe tema «Cunoaște-te pe tine însuși») care, în prima redacție, purta titlul *Разговор о том: знай себе*.

P. M. Popov releva importanța acestui manuscris pentru reconstruirea formei originale a operei autografe, considerată pe atunci pierdută⁴. În același articol, Popov sublinia importanța articolului lui Al. Hașdeu despre Skovoroda, apărut în revista «Телескоп», arătînd că *Hașdeu a folosit și a redat conținutul unor importante opere ale lui Skovoroda care nu s-au păstrat*.

În 1961, apare în Editura Academiei de Științe a R. S. S. Ucrainene o ediție fundamentală a operelor lui Skovoroda⁵, în care sînt publicate toate scrierile acestuia cunoscute pînă la acea dată. Ediția a fost precedată de o foarte migăloasă muncă de cercetare în principalele biblioteci din Uniunea Sovietică, cu care ocazie au fost descoperite numeroase manuscrise ale operelor lui Skovoroda, printre care și cîteva autografe. Unele sînt variante ale unor scrieri publicate anterior, altele însă au fost necunoscute pînă acum cercetătorilor. Ediția este prevăzută cu comentarii valoroase în care, printre altele, sînt descrise exact manuscrisele unde se păstrează fiecare operă și se confruntă principalele redacții ale operelor. Se subliniază totodată importanța și necesitatea unor cercetări asidue a manuscriselor operelor lui Skovoroda în toate țările unde se pot descoperi asemenea manuscrise. (O descoperire valoroasă ca autograful unei scrisori a lui Skovoroda către I. Pravițki a fost făcută de M. Molnar în arhiva Muzeului național din Praga). Numele lui Al. Hașdeu apare menționat în această ediție de cîteva ori, el fiind primul care a publicat unele scrieri ale lui Skovoroda (trei din cîtecele sale cele mai cunoscute, fragmente din scrisorile către Pravițki incluse în cuprinsul articolului său despre Skovoroda din revista «Телескоп», 1835). Se relevă și importanța manuscrisului de la Iași.

În fine, în revista «Радянське літературознавство», 1964, nr. 3, p. 134, A. D. Васинський, de la Universitatea din Odesa, publică sub titlul «Оголошення» *O. Hașdeu pro видання*

¹ Vezi și articolul din volumul de față al aceluiași autor, p. 191–208.

² З історії українсько-румунських літературних зв'язків в «Вісник Академії Наук УРСР» anul XIX, nr. 9, p. 38.

³ Славянские и русские рукописи румынских библиотек, S. P., 1905, p. 805.

⁴ Între timp, autograful a fost găsit. Cf. G. Skovoroda, *Теорії в двох томах*, Kiev, 1961, p. 587.

⁵ Grigori Skovoroda, *Теорії в двох томах*, Kiev, 1961. Colegiul redacțional: O. I. Bilețki, D. Ostrianin și P. Popov.